

The Name of the Parsha

1) Lubavitcher Rebbe

"Bo" means "come," as in the verse, "Come to Pharaoh." But why is the Parsha in which the Jews crush Egypt and leave it known as "Come to Pharaoh," a statement which expresses the might of Pharaoh and Egypt?

This teaches us a lesson: Some people think that to solve the problems in their religious and spiritual lives, they just need to do more good, and more good and more good... The truth is however, that in addition to doing more good, a person also has to eradicate the bad. And not just bad in general, but bad that must be crushed at its root, so that it does not "grow back."

Therefore, God told Moshe to "come to Pharaoh" in his palace, where he resides in all his glory. Moshe was told to seek out the evil of Egypt at its root, and then to crush it and humiliate it to the extreme. And only then would the Exodus occur.

In his daily life, this means that a person should try to identify the primary "desire" which burns in his heart—the root of his personal evil—and launch an attack on that desire with full force. When he succeeds in this mission, he will then find that his other personal struggles followed effortlessly in its wake.

(Based on Sichas Shabbos Parshas Bo 5751)

החזירנו בתשובה שלמה לפניך

1. "אבינו מלכנו החזירנו בתשובה שלמה לפניך" — מאי משמע תשובה שלמה? זאה אנו למדים מהבקשה הסמוכה.. שלח רפואה שלמה לחולי עמך, ברוב המקרים המחלה היא סימפטום של מצב לא תקין של הגוף כולו, ואם הריפוי יתכן רק בגילוי החיצוני של המחלה, תהיה זו פעולה לא גמורה, לא שלמה. רק אם יתחקה הרופא אל שרשי המחלה, ויגיש לחולה אמצעי ריפוי מקיפים, אז יוכה החולה לרפואה שלמה. והוא הדין תשובה שלמה — לא תשובה חלקית, קטועה, המתייחסת לחטא המוגדר, המסויים. אלא מבקשים אנו שהקב"ה יחזירנו בתשובה שלמה, תשובה המגיעה לסיבות החטא ולשרשיו, תשובה המחזירה את האדם לשלמותו (מפי הגרש"ב ורנר שליט"א).

2) חוצה! הרא"ה סכ' קוק

3) כתיבתו ע"י

כה אמר ה' אלהי העבריים (י. ג.)

1. וז"ל המושב זקנים חימה למה נקרא בכל מקום אלהי ישראל ונעוד שהיו במצרים נקרא אלהי העברים, וז"ל כי ישראל לשון שררה ונעוד שישראל היו משועבדים בחומר ובלבנים נקרא ע"ש העברים עכ"ל, והנה מש"כ שצעוד שהיו במצרים היו משועבדים בחומר ובלבנים ולכך נקרא אלהי העברים הלא נר"ם דף י"א א' אמרינן נר"ם בטלה עבודה מאבותינו במצרים, הרי דשעה חדשים לפני גאולתם פסק השעבוד

2. וא"כ נשעה שהתרה על מכת ארצה כבר פסקה השעבוד. והנה המהר"ל במפארת ישראל פי"ז ב"אר שהתורה לא ניתנה לפרטים אלא לעם ורק כאשר יאלו ישראל ממצרים הי עליהם שם עם ואלו שם ישראל עליהם, וכ"כ הנז"כ בהקדמתו לספר שמות, ולפי"ז נראה דמשו"ה לא כתיב אלהי ישראל אלא אלהי העברים שכ"ז שהיו במצרים לא היה עליהם שם עם וישראל ורק כשיאלו ממצרים נעשו עם ושם ישראל.

4) ע"י א"ה

1. ה' יודע בן שדה (ו) ובה מעבדה לזרות אמרי שיה מבינה לדים לא כל שכן א הכי הלל נבי נבוא (ג) לפי שאין אומרים הלל על נס שבתוצה לארץ יצאת מצרים תנס שבתוצה לארץ הכי אמרינן שיה כרתניא? עד שלא נבנס ישראל לארץ הכשרו כל ארצות לומר שיה משכנסו ישראל לארץ לא הכשרו כל הארצות לומר שיה רב נבנס אמר קיי"חא ו' הלילא (ו) רבא אמר בשלמא תנס הללו עברי ה' ולא עברי פ"ה רעה אלא חבא הללו עברי ה' ולא עברי אחרתש אבתי עברי אחרתש אנו

וימהר פרעה לקרא למשה ולאהרן. מהירות זו לא מצינו בשום מכה (מלבד במ"ב נא' ותחוק מצרים על העם למחר לשלחם), אדרבה כששאל משה את פרעה: "למתי אעתיר... להכרית

6 הצמרדעים, ענה פרעה "למחר", ולמה במכת ארבה מיהר פרעה לבקש מחילה מה' וממריא כדי שימהרו ויעתירו לה' ויסר ממנו "רק את המות הזה"? ובפרט "שנאכל גדיש כבר", ולא נותר כל ירק בעץ ובעשב השדה בכל ארץ מצרים, ומאיזו מות תצילו תפלת משה? אדרבה, באין לחם, יאכלו המצרים ארבה. והנראה בזה, שידע פרעה את טבע הארבה, שאם הוא שותה זמן רב במקום אחד הוא מטיל רבי רבבות ביצים באדמה ואחרי זמן ידוע מתבקעים הביצים ויוצאים מהן "חור חדש" של ארבה ואין מספר לו והוא אוכל את היבול החדש וכל ירק הצומח באדמה חרוכה". שהניח אבותיו, הדרד שהלך להחריב ארץ אחרת (לעיל פ' י"ג הבאנו דברי מה"ג, שהארבה ששלח ה' על מצרים "היה ישן באדמה" בארץ הקדם), ומכיון שבימים ההם לא ידעו איך ללחום נגד הביצים, שהארבה מטיל, ולהשמידם טרם שיתבקעו, כמו בזמננו אלה, לכן נתיח פרעה מאד מ"המות הזה" (שיחריב או צמח השדה והעצים גם לשנה הבאה, שכבר הורגל במכות, המשמשות רק שבת

א' והולכות להן, אבל מכה זו, אם לא יענו הארבה תיכף את מצרים ויספיק להטיל ביצים - משחיתות, באדמת מצרים, הרי זו בכיה לדורות. הארבה בא בשבת ויט ביום השביעי לא הויק מאומה ורק ביום הראשון וראה את "כחו ועצם ידו ואמל ישהה, כמנהג המכות, במצרים שבת תמים, אפילו בלא אכילה, יסיל ביציו ותשחת הארץ גם בעתיד, ולפיכך: וימהר פרעה לקרא למריא לבקש מהם שיסירו תיכף את המות הזה", שיש לו תלמוד

ותלדותיו כיוצא בו, ובהו נבין, למה אמרו, שאין במצרים ארבה מתפילתו של משה, מה שלא מצינו בשאר המכות, שהתפלל רק על הסרת המכה בשעתה, אבל לא בעתיד, ולמה בארבה העעילה תפילתו גם על העתיד? (ועוד הלא לא נשאר אף ארבה א' במצרים אפילו מהמלחמים, כדי שלא יהנו המצרים מהמכה והנה הם נהנים שמתפילת משה אין ארבה במצרים?) - מפני שעיקר המורא של פרעה הרי מארבה בעתיד, כי כהו כבר נאכל הכל, והוצרך משה להתפלל על הארבה בעתיד ולפיכך גועלה תפילתו על העתיד הקרוב והרחוק, ועד היום הוה אין ארבה במצרים.

6 כתב סופר

1 ושמרתם את המצות, ר"י אומר אל תקרא' את המצות אלא את המצות תטוה שבה לידך אל תחמיצנה, וז"ל ארך יתפרש אחיב כי בעלם היום הזה וכו' וז"ל להסביר הדמיון שימור מצות לשימור מצוה כמו שמצוה לריך שמירה מחימוץ וזריך לעכוב בעיסה תמיד ובשירה מעט מתמין כן שאור שבטיסה הוא היצירה בשירה מעט בהעלמת עין מעט רגע מלעמוד בגדו ולכבוש מתמין העיסה הוא לב האדם ודבר זה לריך שמירה מאוד בכל עת ואל יאמין בעלמו ואל יאמר לכשאפכה כי מי ידע אם יהי יוכל אחיב לכבוש יצרו שמה בזמן מה אחיב יגבר יצרו עליו ויצא מטרהה לטומאה כמו במצרים, שגאלס ה' יחש מהר ביום אחד וידוע המדרש כי אם הי' עוד שם זמן מה לא הי' תקומה כי היו משוקעים בטומאה כן הוא בכל אדם ויש להאריך, והיינו ושמרתם את המצות כן תשמרו את כל המצות כי בעלם היום הזה הוציא ה' לצאונותם דאם הי' משה אחוה שם לא הי' תקומה כן תשמרו המצות לעשותם בזמנם בלי שיהיו ועיכוב כלל שמה לא תפכה ולא תוכל לעמוד כנגד ירך הרע ומסיים ושמרתם את היום הזה לדורותיכם חוקת עולם שיהיה יום זה שמור אליכם בצורונתם חוקת עולם שיהי' זה לחק לכם שלא לעכב עשיית שום מצוה כהביל כביל:

7 אצ"ו חמשה

1 לקח זה למדים אנו גם מהברכות שבירך יצחק את יעקב, דכתיב שם בפסוק "ויהי אך יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו" - פירש"י "זה יוצא וזה בא", ובמדרש (ב"ר סו, ה) נחלקו איך לא ראה עשו את יעקב, רבי אייבו אמר: היה הבית מפולש וזה נכנס בפתח אחד וזה יצא בפתח שני, ורבנן אמרו: עמד לו יעקב מאחורי הדלת עד שנכנס עשו ואז יצא (וע"ע במד' תנחומא). והנה נסים גדולים נעשו לו ליעקב באותה שעה, שאילו הקדים עשו לבוא רגע אחד קודם לא היה מתברך יעקב, ולו יעקב היה מתעכב בהליכתו עוד רגע קט

ומסרב ללכת לאביו בצוואת אמו, היה עשו מקדימו וזוכה לכל הברכות, וכל עתידו של עם ישראל וגורלו היו אבודים, כי אם אין ברכות אין עתיד לעם ישראל, ועשו הרשע היה שולט ומנהיג לכל. אך הרגע הזה הכריע את עתידו של עם ישראל. נלמד מכאן רגע מאושר אחד – כמה תלוי בו, כמה יכול להיווצר בו.

ואם אין האדם מנצל את כל הרגע המוצלח והעילאי בשלמותו ובעיתו, אף שהברכות כבר הומטרו עליו, אך אם לא הגיע לסוף כל מה שעומד לזכותו ולרשותו כאשר נפתחו לו מן השמים אוצרות החכמה, ויכול לקבל עוד ועוד הרי זה צער גדול לאותו אדם, לדורות ואף לדורות עולם...”

8

חשיבות של רגע אצל גדולי ישראל

אם בערכו של רגע עסקינן, יש בנותן טעם להביא כאן כמה היתה חשובה רגע אחד אצל גדולי ישראל. מסופר על מרן "החפץ חיים" כאשר חלה הגאון רבי נפתל טרופ זצ"ל שהיה ידוע לשם דבר בגודל למדנותו, שימש כראש ישיבה בראדין, ומצבו היה אנוש, והבחורים בישיבה לא חדלו מלהעתיר ולעורר רחמי שמים לרפואת רבם האהוב. אחד הבחורים אף יצא במגבית לאסוף "חיים", והוא, שבחורי הישיבה יתנדבו מימי חייהם לזכותו של רבי נפתלי. לאחר המגבית נכנס הבחור אל הקודש פנימה, אל החפץ חיים זצ"ל, והודיע לו שהבחורים נדבו מימי חייהם היקרים לזכותו של הראש הישיבה, ואף העיו לשאול מהחפץ חיים שישתתף אף הוא במגבית זו. החפץ חיים ישב בכבוד ראש, וחשב כמה יכול הוא לתרום לזכותו של ראש הישיבה, לאחר מחשבה מעמיקה נענה ואמר, שהוא מוכן לתרום "דקה" מחייו לזכותו. השמועה עשתה לה כנפיים בישיבה, עד כמה הח"ח מייקר את הזמן מכל ולמחרת גברה ההתמדה בישיבה בכפליים.

9

הזירה

גם האיש משה גדול מאוד בעיני עבדי פרעה ובעיני העם (י"א ג')

הריבותא בזה, משום דבכלל יש אנשים מתכונות מיוחדות, יש שעפ"י חכמתו וכשרונותיו הנעלים מפיק רצון רק מאנשים חכמים המבינים ערך חכמתו הגדולה, אבל אנשים פשוטים וגסים יעז שאין להם כל מושג מחכמתו לא יכירו בו, וממילא לא יוכלו לחלק לו כבוד הראוי.

ויש גם חכמים שיתרון כשרון להם לתת להכיר עצמו גם לרוח ההמון, למצבם הנפשי ולערכם הרוחני, להבינם ולהשכילם לפי ערך השגתם ותפיסתם, ועל כן ירגישו גם הם את ערכו לחלק לו כבוד, יחד עם החכמים הגדולים המבינים ערך חכמתו הגדולה בעקרה.

ובכשרון זה השגי התהלל קהלת, כמו שכתוב (קהלת, י"ב ט') ויותר שהי קהלת חכם עוד למד דעת את העם, ולכאורה מה רבותא בזה, אך כי ידוע, דשם "עם" מורה על ההמון הגס (ע' מש"כ בפ' ויקרא בפ' אם הכהן למשיח יחטא לאשמת העם, ד' ג'), ואמר, שיחד עם גדול חכמתו הי' לו הכשרון ללמד דעת את העם ההמוני, לפי ערך תפיסתם והשגתם. ולא כל חכם מוכשר לזה.

ואמר הכתוב כאן, כי למשה היו שתי התכונות, הוא הי' יודע להלך גם עם שרי פרעה ורבי המלכות ורכש לו מהם כבוד ויקר, ויחד עם זה הי' לו מהלכים בין המון העם והי' גדול כבודו וערכו גם בעיניהם הם. והוא באור הלשון בעיני עבדי פרעה (השרים הגדולים) ובעיני העם (ההמוני).

10

למטה
בזכה

עבודת ה' – לא במערות, ביערות ובבדידות!

”ויאמר משה בנערינו ובזקננו נלך בבנינו ובכנותינו וגו' לא כן לנו נא הגברים ועבדו את ה'” (י. ט"א)

הפילוסופים הראשונים – כתב הגאון בעל "חת"ם סופר" – נהגו לברוח אל המערות, ליערות ולמדבריות, שכן הסכימו כל החכמים שהבדידות טובה היא לעבודת ה' אולם תורתנו הקדושה גורסת את ההיפך, כי אדרבה, עיקר עבודת ה' היא ברבים ואין דומים רבים העושים מצוה למועטים העושים מצוה, ומשום כך אין שוחטין את הפסח על היחיד (פסחים צא.).

זו היתה טענת פרעה: "לכו נא הגברים כי אותה אתם מבקשים", כלומר: הרי מבקשים אתם לעבוד את ה', ואותה טוב לעשות בבדידות ולא בבלבול, נערים נשים וטף!

11

כח"ס
ה' רב
שם ח"ס

7

12

ועל כך השיב לו משה רבינו (להלן, פסוק כו): אדרבה, "וגם מקננו יילך עמנו כי ממנו נקח לעבוד את ה'", דהיינו: מעצם ריבוי האנשים, הנשים, הטף והצאן קדשים ניקח רוח קדושה וטהרה לעבוד את ה'!

והוא מסיים: ולרמז כל זה אנו אומרים בליל ט"ו בניסן: "כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח" - כי כינוס לצדיקים טוב לנו, בספרנו בניסי ה' ובנפלאותיו!

"חת"ם סופר" - חידושי סוגיות (לונדון תשכ"א), סוגיה ח'

והיה הדם לכם לאת על הבתים... נוצרי אחד שאל את אחד מגדולי ישראל: האיך אתם מאמינים בהקמת הבית השלישי הלא מקרא מלא הוא (תגי ב): "גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון" ונאמר זה על בית שני, והנה הנביא קוראו אחרון. מכאן שאין אחריו ולא כלום? השיב לו: כל מקום שאחרון נאמר אחרי ראשון משמעו לא לסופו אלא חשני, אחרון לקודמו. והא ראייה (שמות ד, ח): "והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקול האות הראשון והאמינו לקול האות האחרון, והיה אם לא יאמינו גם לשני האותות האלה... ולקחת ממימי היאור... והיה לדם ביבשת". הרי שאחרון אינו אחרון ממש. וזה ברמז בפסוק הזה: "והיה הדם לכם לאות על הבתים". זה שנכתב אצל מכת דם לשון אחרון ובכל זאת

כתבה התורה תיכף עוד אות שלישי, סימן הוא גם "על הבתים", היינו מה שכתוב "הבית האחרון", אין משמעו שלא יהיה אחריו עוד בית שלישי, אלא אחרון, שני לראשון. בשם הגרי"א

13
ע"ט/כ"י
זכר

רמז נפלא לשינוי בדין בין חמץ לשאר איסורים

"אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתים כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי" (יב, טו)

רמז נפלא לשיטת הראשונים בעניין בדיקת חמץ, מצא הגאון רבי נתן אדלר מפרנקפורט דמיין (רבו של ה"חתם סופר") בפסוק זה.

כידוע, נחלקו הראשונים בתחילת מסכת פסחים (ב). בטעם תקנת בדיקת חמץ בליל י"ד בניסן. התוספות כתבו שהטעם הוא כדי שלא יבוא לאכול החמץ. וכתבו שהטעם שהחמירו כאן יותר מבשאר איסורי הנאה שלא הצריכו לבערם, הוא משום שהוא איסור כרת. והר"ן כתב שזהו גם כן הטעם שחמץ הוא בבל יראה ובל ימצא, משום שחששה תורה דלמא אתי למיכל מיניה (שמא יטעה ויבוא לאכול ממנו). והקשו התוספות: מאי שנא מחלב ודם שגם כן אסורים באיסור כרת ומכל מקום אין מצוה לבערם? ותירצו דחמץ שאני כיון שאין בדלים ממנו כל השנה, מה שאין כן חלב ודם, ולכן יש חשש שיבוא לאכלו יותר משאר איסורים הנהוגים כל השנה.

כל זה, אמר רבי נתן אדלר, נרמז בפסוק:

"אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתים כי כל אוכל חמץ" - דהיינו, כיון שכל השנה אוכלים חמץ ואין בדלין ממנו. ועוד -

"ונכרתה" - שאיסור חמץ הוא חמור, שהוא בכרת. ואם תבוא להקשות: הרי יום הכפורים שאיסורו איסור כרת ואין בדלין ממנו כל השנה, ומ"מ לא תיקנו לבער האוכל? אינו דומה, שכן יום הכיפורים הוא יום אחד ויכול להיזהר שלא ישכח את איסור האכילה, מה דשאיין כן חמץ איסורו -

"מיום הראשון עד יום השביעי", ולכן קשה להיבדל ממנו, והצריכו בדיקה וביעור.

קובץ "האוהל", אדר תשס"ז

14
כ מו"צ
16
מ"ס
786

(4)

ו' י"ג, ט"ו. וכל בכור בני אפדה⁶².

כתב בספורנו וז"ל: כדי שיהיו מותרים
בעבודת חול עכ"ל. מכואר מדבריו דאילו

לא היינו פודין אותו היה נשאר כל ימיו
בקדושה. ובאמת לפי זה צריכים אנו להבין
מנהגן של ישראל שעושים סעודה ביום
פדיון הבן, והלא לכאורה הוא יורד במדרגה,
שמקודם היה כולו קודש ועכשיו הותר
לעבודת חול, ושמחה זו מה היא עושה?

גם יש לדקדק בנוסח התפלה שאנו
אומרים כשמקבל הכהן דמי הפדיון: ויכנס
זה הבן לחיים טובים, לתורה וליראת שמים,
יהי רצון שכשם שנכנס לפדיון כן יכנס
לתורה ולחופה ולמעשים טובים וכו'.
דלכאורה מדוע הוצרכנו להוסיף החלק
הראשון של הנוסח, ומי סני לנו הנוסח
הנאמר בגמרא אצל מילה: "כשם שנכנס
לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים
טובים" לבד, ומדוע הוסיפו נוסח אחר?

והנראה בכיאר הדברים, על פי
שהארכתי לבאר לעיל בפרשת בראשית [ב'
פ"ד] שישנו חילוק יסודי בין ישראל לעמים,
דהעכו"ם סוברים שהגוף והנשמה הנם שני
חלקים בגוף אחד אבל הם אינם מתערבים
אחד עם השני, ועניני קדושה שייכים רק אל
הנשמה ועניני חול שייכים רק אל הגוף.
ולכן הדין הוא שעכו"ם אינם מביאים שום
קרבנות חוץ מקרבן עולה, כי אצלם אי
אפשר לערב קדושה עם מאכלי הגוף, אבל
ישראל סוברים שהגוף והנשמה נתערבו
ונתמזגו להיות גוף שלישי והם מקושרים
ומאוגדים זה בזה, וכל פעולה היא משותפת
משניהם, ולכן כעצרת הכל מודים דבעינן
נמי לכם [פסחים דף ס"ח ע"ב], והיינו
להראות שבמתן תורה גם הגוף התקדש
ויכול לפעול פעולות רוחניות, ועיי"ש

שביארנו הענין היטב.

ולפי"ז אנו מבינים היטב את פעולת
פדיון הבן, כי קודם הפדיון כאמת הולד הוא
קדוש וחי לגמרי בעולם שכולו רוחניות,
אבל לא בשביל זה הוריד הקב"ה את הנשמה
לגוף האדם, אלא אדרבה, מטרת האדם
בעולם הזה היא לחיות חיים של חולין
וגשמיות — אבל באופן קדושה ובהתעלות
כנחת הנשמה על כוחות הגוף, וזה הוא מה
שאנו פועלים בפדיון הבן; אנו מוציאים

אותו מעולם שכולו קדושה לעולם שבו הוא
צריך לעבוד ולטפר את עצמו עד שחלק
הקדושה שבו יתגבר על חלק החולין והוא
מתעלה ומתרומם, ולכן שמחה גדולה היא
לנו, שעל ידי זה הולד בא לידי תכליתו.
ומכיון שעבודה קשה זו, התגברות הגוף על
הנשמה, אי אפשר שתעשה בלי יראת שמים,
לכן כשפודין את הולד אנו מברכין אותו
בברכת יראת שמים, כדי שיזכה להצליח
במשימתו, ודו"ק.